

PERSBERICHT NR. 2013-009

Economische ontwikkelingen in 2013 en vooruitzichten voor 2014

Curaçao

Na de economische krimp van 0,1% in 2012, neemt naar verwachting het reële Bruto Binnenlands Product van Curaçao in 2013 verder af met 0,5%. De inflatie in 2013 wordt geschat op 1,5%, een daling vergeleken met de gemiddelde prijsstijging van 3,2% in 2012. De afgenomen inflatoire druk is grotendeels het resultaat van de ontwikkelingen in de internationale olie- en voedselprijzen.

De negatieve groei in 2013 is het gevolg van een daling in de binnenlandse bestedingen, enigszins tenietgedaan door een stijging van de netto buitenlandse vraag. De binnenlandse bestedingen namen af doordat de particuliere bestedingen daalden. De overheidsbestedingen laten daarentegen een kleine groei zien. De afname van de particuliere bestedingen was het resultaat van een daling van de consumptie als gevolg van ondermeer de maatregelen van de overheid, waaronder de verhoging van de sociale premies, die een negatief effect hadden op het beschikbare inkomen van de huishoudens. Bovendien verstrekten de commerciële banken minder consumptieve kredieten gedurende 2013¹. Ook de private investeringen namen af, voornamelijk doordat er in 2013 minder onderhoudswerkzaamheden waren aan de raffinaderij vergeleken met 2012. De stijging in de overheidsbestedingen was het resultaat van een toename in de overheidsinvesteringen door onder andere onderhoudswerkzaamheden aan het wegennet van Curaçao. De overheidsconsumptie nam daarentegen af, grotendeels als gevolg van minder uitgaven aan goederen en diensten. De netto buitenlandse vraag droeg positief bij aan de economische groei gedurende 2013, aangezien de daling in de exporten van goederen en diensten werd overtroffen door een afname in de importen.

De magere economische prestatie van Curaçao was grotendeels het resultaat van een afname van de activiteiten in de groot- en kleinhandel en de financiële dienstverlening. In de groot- en kleinhandel namen de activiteiten af, door een daling in de wederexporten door de bedrijven in de vrije zone en de krimp in de binnenlandse bestedingen. De teleurstellende prestatie van de financiële dienstverlening kan worden toegeschreven aan de lokale commerciële banken. De reële toegevoegde waarde van de commerciële banken nam gedurende 2013 af door een daling in de netto rente-inkomsten. De internationale financiële dienstverlening registreerde daarentegen een groei zoals

¹ Oktober 2013 ten opzichte van oktober 2012

blijkt uit de toename in de lonen en salarissen en overige operationele uitgaven. De sectoren industrie, restaurants en hotels en transport, opslag en communicatie registreerden een groei. Echter, in al deze sectoren was het groeitempo gedurende 2013 lager vergeleken met 2012.

De economische malaise heeft negatieve gevolgen gehad voor de arbeidsmarkt. Volgens het laatste arbeidskrachtenonderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek is het werkloosheidspercentage op Curaçao gestegen van 9,8% in 2011 tot 13,0% in 2013. Ook de jeugdwerkloosheid nam toe. In 2013 was 37,4% van de jongeren tussen 15 en 24 jaar werkloos, ten opzichte van 24,7% in 2011.

De ontwikkelingen in de overheidsfinanciën gedurende 2013 werden grotendeels bepaald door de maatregelen die de overheid van Curaçao moest nemen om de overheidsfinanciën op orde te brengen. Curaçao kreeg in 2012 een aanwijzing van de Rijksministerraad van het Koninkrijk, aangezien het land in 2010 en 2011 niet had voldaan aan de begrotingsnorm dat de gewone dienst van de begroting in evenwicht moet zijn. Conform deze aanwijzing moest de overheid van Curaçao dringende maatregelen nemen om een tekort op de gewone dienst van 2012 en de meerjarenbegroting te voorkomen. Echter, als gevolg van vertragingen in de implementatie van deze maatregelen registreerde ook de begroting van 2012 een tekort. De saneringsmaatregelen werden pas in 2013 geïmplementeerd, waaronder de introductie van de Basisverzekering Ziektekosten, de verhoging van het AOV-leeftijd en de differentiatie in de omzetbelastingtarieven. Volgens het College Financieel Toezicht (CFT) zal, door deze maatregelen de begroting van 2013 waarschijnlijk in evenwicht zijn. Echter, om aan de aanwijzing te voldoen zal Curaçao de komende jaren begrotingsoverschotten moeten realiseren om de tekorten in 2010, 2011 en 2012 te compenseren.

De overheid van Curaçao staat voor de grote uitdaging om naast de verdere implementatie van maatregelen die de uitgaven van de overheid moeten verlagen, de nodige investeringen te verrichten om de groei van de economie te bevorderen. Het verbeteren van de infrastructuur, de constructie van een nieuw ziekenhuis, de bevordering van het investeringsklimaat en het herstellen van het ondernemersvertrouwen dienen daarom hoog op de beleidsagenda te staan.

In 2014 zal de groei van de wereldeconomie enigszins aantrekken dankzij een versnelling van de productiegroei van de hoogontwikkelde landen. De economische groei van de opkomende economieën zal echter enigszins afnemen. Tegen deze achtergrond zal de economie van Curaçao naar verwachting met 0,5% groeien in 2014. De overheidsbestedingen en de netto buitenlandse vraag dragen bij aan de groei, terwijl de particuliere bestedingen verder zullen krimpen. De particuliere consumptie neemt naar verwachting af, door de sombere vooruitzichten met betrekking tot de arbeidsmarkt waaronder mogelijke personeelsinkrimpingen bij een aantal overheidsbedrijven. Ook overheidsmaatregelen, zoals de versobering van de arbeidsvoorwaarden van de ambtenaren, zullen een negatief effect hebben op de private consumptie. De daling in de particuliere bestedingen wordt enigszins verzacht door een lichte groei in de private investeringen dankzij projecten in onder andere de toeristische sector en de transport sector. De overheidsbestedingen nemen naar verwachting toe door een stijging van de overheidsinvesteringen als gevolg van de start van de bouw van het ziekenhuis. De overheidsconsumptie neemt echter af door een verwachte daling in de lonen en salarissen en minder uitgaven aan goederen en diensten. De netto buitenlandse vraag zal licht toenemen doordat de groei in de exporten van goederen en diensten de stijging in de importen zal overtreffen. De exporten zullen voornamelijk profiteren van de aantrekkende wereldhandel. De inflatie blijft met 1,4% gematigd, grotendeels omdat de internationale olie- en voedselprijzen onder druk blijven staan.

Sint Maarten

De economie van Sint Maarten is naar verwachting gegroeid met 1,1% in 2013, een lichte vertraging vergeleken met de reële groei van 1,5% die in 2012 werd geregistreerd. De sectoren die hebben bijgedragen aan de economische groei in 2013 waren de bouwsector, de groot- en kleinhandel en de industrie. De groei in de bouwsector werd voornamelijk gedreven door publieke investeringen in de infrastructuur van Sint Maarten (waaronder Simpson Bay Lagoon Causeway). De activiteiten in de groot- en kleinhandel namen toe door een stijging in de binnenlandse bestedingen, enigszins verzacht door een daling in de bestedingen van toeristen. De productie in de industrie steeg als gevolg van een toename van reparatieactiviteiten aan jachten die Sint Maarten bezoeken. De bijdrage van de sector restaurants en hotels was vrijwel nihil. De groei in het verblijfstoerisme stagneerde in 2013, terwijl het cruise toerisme daalde. Ook in de sector transport, opslag en communicatie was sprake van een groeistagnatie, doordat een toename in de activiteiten in de luchthaven teniet werd gedaan door een daling in de havenactiviteiten. De financiële dienstverlening registreerde een krimp, zoals blijkt uit een daling van de netto rente-inkomsten van de commerciële banken. De inflatie wordt geschat op 2,7%, een daling vergeleken met de gemiddelde prijsstijging van 4,3% in 2012. De lagere inflatoire druk in 2013 was grotendeels het gevolg van de afname in de gemiddelde internationale olie- en voedselprijzen.

De economie van Sint Maarten, die sterk afhankelijk is van het toerisme, zal in 2014 vooral profiteren van het lichte herstel van de wereldeconomie. Met name de aantrekkende groei van de economie van de Verenigde Staten zal bijdragen aan een hogere groei van de economie van Sint Maarten (1,6%). Zowel de toeristische als de transportsector zullen hiervan profiteren. De inflatie zal verder afnemen tot 2,4% als gevolg van een verwachte daling in de internationale olie- en voedselprijzen.

Voor de overheid van Sint Maarten blijft het nog steeds een grote uitdaging om het begrotingsproces onder controle te krijgen. De begroting van 2013 werd pas in september 2013, na een positief advies van het CFT, door het parlement goedgekeurd. Een ander knelpunt is de beschikbaarheid van data met betrekking tot de overheidsfinanciën. De Bank heeft van de eerste zes maanden van 2013 geen compleet overzicht ontvangen van de uitgaven van de overheid van Sint Maarten. Om deze reden kon ook de bijdrage van de publieke sector aan de economie niet worden berekend. De tijdige en complete rapportage over de begrotingsuitvoering dient daarom aanzienlijk te verbeteren.

Monetaire unie

Het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van de monetaire unie nam enigszins af in 2013 ten opzichte van 2012. Deze lichte verbetering was het resultaat van een sterkere stijging in de de exporten harder dan in de importen. Zowel de inkomensrekening als de inkomensoverdrachtenrekening bleven nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2012. De groei van de exporten werd voornamelijk gedreven door meer deviezeninkomsten van toerisme en transport, enigszins verzacht door een daling in de wederexporten door de bedrijven in de vrije zone van Curaçao. De groei van de importen was gerelateerd aan meer goederenimporten om aan de vraag van de toeristen te voldoen en de invoer van constructiemateriaal ten behoeve van investeringsprojecten. De daling in de importen van de vrije zone bedrijven en de krimp in de binnenlandse bestedingen hebben de groei in de importen verzacht. Ook de lagere internationale olie- en voedselprijzen hebben de stijging van de importen beperkt.

Het tekort op de lopende rekening werd voornamelijk gefinancierd met externe financiering van de private sector. De netto directe investeringen in de monetaire unie namen toe door een stijging in de vorderingen van buitenlandse moedermaatschappijen op lokale bedrijven. De portfolio-investeringsrekening verslechterde, omdat de institutionele beleggers niet alle vervallen buitenlandse schuldtitels in hun portefeuille hebben herbelegd in het buitenland. Daarnaast verslechterde de leningen- en kredietrekening door onder andere de netto afname in de buitenlandse banktegoeden van lokale bedrijven om een deel van hun importen te financieren en meer ontvangen handelskredieten op importen. De netto kapitaaloverdrachten in de monetaire unie namen verder af in 2013, voornamelijk door een daling in de ontvangen ontwikkelingsfondsen. Eén van de voorwaarden van de schuldsanering was de afbouw van de ontwikkelingshulp. Doordat de netto instroom van kapitaal niet toereikend is om het tekort op de lopende rekening te financieren, wordt een betalingsbalanstekort van ruim NAf.46 miljoen verwacht voor 2013. De afname van de bruto buitenlandse reserves is echter minder sterk dan in 2012.

Gedurende 2013 heeft de Bank haar verkrappende monetaire beleid voortgezet. Het percentage van de verplichte reserve werd hierdoor geleidelijk verhoogd. Bovendien werd de kredietmaatregel, die in maart 2012 werd geïntroduceerd, voortgezet. In het eerste kwartaal van 2013 werd de kredietmaatregel verlengd, waarbij een maximale kredietgroei van 2% vergeleken met de stand per eind augustus 2012 werd toegestaan voor de periode maart tot en met augustus 2013. Bovendien werd een boete geïntroduceerd voor overschrijding van de groeilimiet. In september 2013 werd de maatregel wederom verlengd waarbij een maximale groei in de kredietverlening van 3% werd toegestaan vergeleken met de stand per eind augustus 2012. De laatste verlenging geldt voor de periode september 2013 tot en met februari 2014.

Tot nu toe heeft het monetaire beleid van de Bank tot de gewenste resultaten geleid. De groei in de kredietverlening is gematigd en het tekort op de lopende rekening is afgenomen. De daling in de buitenlandse reserves is bovendien sterk gematigd. De Bank heeft echter verschillende keren benadrukt dat het monetaire beleidsinstrumentarium slechts een tijdelijke oplossing kan bieden voor het structurele betalingsbalans probleem. Bovendien legt de kredietmaatregel een rem op de economische groei van Curaçao. In het geval van Sint Maarten heeft de kredietmaatregel tot nu toe geen effecten gehad op de economische groei, aangezien de kredietverlening in Sint Maarten al voor het derde achtereenvolgende jaar afneemt.

Voor 2014 wordt verwacht dat de situatie op de lopende rekening van de betalingsbalans verder zal verbeteren aangezien de exporten van goederen en diensten de toename van de importen zullen overtreffen. De exporten zullen met name profiteren van de aantrekkende wereldeconomie die onder andere zal resulteren in meer deviezeninkomsten uit toerisme. De importen zullen onder andere stijgen door meer importen van constructiemateriaal ten behoeve van de constructie van het ziekenhuis in Curaçao en andere investeringsprojecten. De groei van de importen zal worden verzacht door de krimp in de particuliere bestedingen in Curaçao. Ook de verwachte aanhoudende druk op de internationale olie- en voedselprijzen zal een verdere groei van de importen afremmen. In 2014 wordt verwacht dat de financiering vanuit het buitenland voldoende zal zijn om het tekort op de lopende rekening te kunnen dekken. Hierdoor wordt een overschot op de betalingsbalans verwacht dat zich vertaalt in een stijging van de bruto officiële reserves.

Ondanks de verwachte verbetering in de situatie op de betalingsbalans blijft het tekort op de lopende rekening als percentage van het BBP (19%) hoog. Het monetaire beleid zal daarom ook in

2014 krap blijven. Echter, een krap monetair beleid alleen biedt geen oplossing voor een duurzame verbetering van de betalingsbalans.

De situatie op de betalingsbalans kan structureel worden verbeterd indien beide landen hun concurrentiepositie ten opzichte van hun belangrijkste handelspartners versterken. Gedurende de afgelopen jaren is de concurrentiekracht van zowel Curaçao als Sint Maarten ten opzichte van de belangrijkste handelspartners verslechterd. Dit blijkt onder andere uit de reële effectieve wisselkoers die de internationale concurrentiekracht van een land in termen van prijzen meet. De reële effectieve wisselkoers van Curaçao laat vanaf 2009 een verslechtering zien. In het geval van Sint Maarten is de reële effectieve koers sinds 2008 aan het verslechteren. De verslechterde concurrentiekracht van beide landen heeft bijgedragen aan het gestegen tekort op de lopende rekening. De concurrentiekracht kan verbeteren door middel van ondermeer loon- en prijsflexibiliteit, een hogere arbeidsproductiviteit en een verbetering van het investeringsklimaat. Hiervoor moeten beide landen beleidsmaatregelen nemen die de knelpunten aanpakken om zodoende de situatie op de betalingsbalans op een structurele wijze te verbeteren.

Willemstad, 16 december 2013

CENTRALE BANK VAN CURAÇAO EN SINT MAARTEN

Economische kerngegevens Curacao
(Miljoenen NAf)

	2010	2011	2012	2013*	2014*
Reële economie					
BBP	5,282.9	5,439.1	5,607.7	5,663.8	5,771.4
Nom. groei	2.9%	3.0%	3.1%	1.0%	1.9%
Reële groei	0.1%	0.6%	-0.1%	-0.5%	0.5%
Inflatie	2.8%	2.3%	3.2%	1.5%	1.4%
Werkloosheid	10.0%	9.8%		13.0%	
Openbare financiën					
Begrotingssaldo (kasbasis)	504.8	-153.7	-110.3	0.0	0.0
% BBP	9.6%	-2.8%	-2.0%	0.0%	0.0%
Overheidsschuld	1,829.8	2,208.0	1,858.4		
% BBP	34.6%	40.6%	33.1%		
Binnenland	180.8	559.0	209.4		
% BBP	3.4%	10.3%	3.7%		
Buitenland	1,649.0	1,649.0	1,649.0	1,709.0	
% BBP	31.2%	30.3%	29.4%	30.2%	
Monetair					
				Oct	
Private kredietverlening (groei jaarbasis)	5.6%	8.9%	8.6%	2.7%	
Consumptief	10.7%	1.2%	-1.0%	-4.5%	
Hypotheek	1.9%	16.8%	9.5%	3.9%	
Zakelijk	6.2%	5.9%	14.9%	6.4%	

1) Nederlandse Antillen t/m 2010 (na 10 okt. excl. BES); Curaçao en St. Maarten vanaf 2011.

* Raming CBCS

Economische kerngegevens St. Maarten

(Miljoenen NAf)

	2010	2011	2012	2013*	2014*
<i>Reële economie</i>					
BBP	1,442.9	1,487.7	1,569.5	1,629.1	1,694.3
Nom. groei	1.6%	3.1%	5.5%	3.8%	4.0%
Reële groei	-1.6%	-1.5%	1.5%	1.1%	1.6%
Inflatie	3.2%	4.6%	4.0%	2.7%	2.4%
Werkloosheid					
<i>Openbare financiën</i>					
Begrotingssaldo (gewone dienst)	32.8	10.3	27.9	-13.0	
% BBP	2.3%	0.7%	1.8%	-0.8%	
Overheidsschuld	343.1	360.2	352.7		
% BBP	23.8%	24.2%	22.5%		
Binnenland	41.2	32.1	24.6		
% BBP	2.9%	2.2%	1.6%		
Buitenland	301.9	328.1	328.1	327.9	
% BBP	20.9%	22.1%	20.9%	20.1%	
				Oct	
Private kredietverlening (groei jaarbasis)	0.9%	-2.4%	-4.7%	-3.4%	
<i>Consumptief</i>	2.6%	-3.1%	-8.2%	-7.3%	
<i>Hypotheek</i>	-0.8%	-2.0%	-5.2%	4.3%	
<i>Zakelijk</i>	2.0%	-2.3%	-1.3%	-9.8%	

*Raming CBCS

Economische kerngegevens monetaire unie
(Miljoenen NAf)

	2010	2011	2012	2013	2014
Betalingsbalans¹⁾					
Lopende rekening	-1,427.8	-1,466.5	-1,388.5	-1,355.9	-1,339.2
Kapitaalrekening	1,200.8	123.1	69.8	12.3	5.4
Externe financiering	155.3	1,346.8	967.3	1,146.7	1,238.0
<i>Directe investeringen</i>	228.6	88.4	133.4	175.8	215.0
<i>Leningen en kredieten</i>	1,456.0	1,076.2	260.2	769.6	710.0
<i>Portfolio investeringen</i>	-1,529.3	182.2	573.7	201.3	313.0
Verandering reserves ²⁾	-27.6	-48.4	277.6	45.6	-50.0
Statistische verschillen	99.3	45.0	74.0	151.3	145.8
	4.0	3.8	3.3	3.1	3.1
Verandering netto buitenlandse positie ²⁾	-162.4	504.0	139.2		
Monetair				Oct	
Private kredietverlening (groei jaarbasis)		5.4%	4.8%	1.0%	
Rentetarieven					
Spaarrekening	1.11%	1.10%	1.18%	1.21%	
Termijndeposito (12 maanden)	1.65%	2.13%	1.60%	1.76%	
Hypotheek	6.69%	7.26%	6.67%	6.60%	
Termijnlening	8.84%	8.29%	7.92%	7.72%	
Rekening-courantkrediet	7.50%	6.77%	6.95%	6.83%	

1) Nederlandse Antillen t/m 2010 (na 10 okt. excl. BES); Curaçao en St. Maarten vanaf 2011.

2) Een toename wordt weergegeven met een negatief teken; excl. goud.